

KINDERALIMENTATIE NAAR DUIJS RECHT

Autoren: RA D.A. Klüsener en Mr. M.C. Oomen.

Inleiding:

In Nederland is op 18 maart 2004 de ‘Wet herziening kinderalimentatiestelsel’ ingediend.¹ Doel van dit wetsvoorstel is de vaststelling van kinderalimentatie te vereenvoudigen door deze voortaan forfaitair vast te stellen. Gezien de vele kritiek die er op het wetsvoorstel is gekomen, is het nog maar de vraag of er uiteindelijk een forfaitair stelsel zal komen. In Duitsland wordt kinderalimentatie reeds sinds lange tijd forfaitair vastgesteld. Met behulp van gestandaardiseerde tabellen en richtlijnen is kinderalimentatie in de praktijk relatief eenvoudig vast te stellen. Het leidend criterium daarbij is de draagkracht van de onderhoudsplichtige. In de hiernavolgende bijdrage zal een overzicht worden gegeven van het Duitse kinderalimentierecht.

1. Wettelijke bepalingen

De wettelijke bepalingen omtrent kinderalimentatie zijn in Duitsland te vinden in § 1601-1615 BGB². Het Duitse recht maakt onderscheid tussen het feit of een kind al dan niet meerderjarig is. Het Duitse recht kent een verlengde onderhoudsplicht voor meerderjarige kinderen die nog naar school gaan en “thuiswonend” zijn en voor meerderjarigen die een beroepsopleiding of studie volgen. Aan deze verlengde onderhoudsplicht is in principe geen maximum leeftijd verbonden. De verplichting geldt slechts zolang de meerderjarige zijn (eerste) beroepsopleiding/studie volgt en niet of niet voldoende in eigen onderhoud kan voorzien. In deze bijdrage zal worden uitgegaan van de meest voorkomende situatie waarin de vaststelling van kinderalimentatie aan de orde komt: een ongehuwde minderjarige die leeft bij één van beide ouders.

2. ‘Betreuungsunterhalt’ en ‘Barunterhalt’

De ouder bij wie het kind leeft voldoet doorgaans aan zijn onderhoudsverplichting door de feitelijke verzorging en opvoeding van het kind (§ 1606 lid 3 2e volzin BGB)³. Dit wordt in Duitsland ‘Betreuungsunterhalt’ genoemd. De andere ouder, bij wie het kind niet verblijft, is in de regel verplicht het zogenoemde ‘Barunterhalt’ te betalen. Dit ‘Barunterhalt’ is gebaseerd op de behoefte van het kind alsmede de draagkracht van de onderhoudsplichtige ouder. Wanneer in het hiernavolgende wordt gesproken over ‘onderhoudsplichtige’, wordt daarmee telkens de ‘Barunterhaltsplichtige’ bedoeld, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven.

---

¹ *Kamerstukken II* 2003/2004, 29 480, nrs 1-6.

² BGB= Bürgerliches Gesetzbuch (Duitse BW).

³ Onder omstandigheden moet deze ouder echter bij wijze van uitzondering voor het zogenoemde ‘Barunterhalt’ opkomen. Dit is het geval wanneer zijn inkomens- en vermogenssituatie aanmerkelijke beter is dan die van de ‘Bar’-onderhoudsplichtige ouder. Zie hiertoe BGH (Bundesgerichtshof; Duitse Hoge Raad) *NJW* (Neue Juristische Wochenschrift) 1984, 303; BGH *FamRZ* (Zeitschrift für das gesamte Familienrecht) 2001, 1065; BGH *FamRZ* 1998, 286. Verder ook: *Palandt* 2004, Kommentar zum BGB, § 1606 Rn. (randnummer) 18.

3. 'Bedürftigkeit' ('behoeftheid') van een kind

Een kind is behoeftig wanneer het niet in staat is in eigen onderhoud te voorzien (§ 1602 BGB). Dit is ook het geval wanneer een kind weliswaar eigen inkomsten uit arbeid en/of vermogen heeft, maar deze inkomsten niet toereikend zijn om in eigen onderhoud te voorzien (§ 1602 lid 2 BGB).⁴

Wanneer vaststaat dat een kind behoeftig is, zijn de draagkracht en welstand van de onderhoudsplichtige vervolgens maatgevend voor de bepaling van de omvang van de onderhoudsplicht. Dit betekent dat verslechtingen, maar ook verbeteringen in de inkomenspositie van de onderhoudsplichtige doorwerken in de kinderalimentatie.⁵ Op de draagkracht van de onderhoudsplichtige zal nader worden ingegaan onder punt 5.

4. 'Unterhaltstabellen' en 'Leitlinien'

De in de wet gehanteerde begrippen worden nader toegelicht en geconcretiseerd door zogenoemde 'Unterhaltstabellen' (letterlijk: 'onderhoudstabellen') alsmede in de zogenoemde 'Leitlinien der Oberlandesgerichte' (letterlijk: 'richtlijnen van de gerechtshoven').⁶ Op grond van deze tabellen en richtlijnen kan een globale berekening worden gemaakt van de hoogte van de verschuldigde kinderalimentatie.

4.1 'Düsseldorfer Tabelle'

Zeer belangrijk voor de bepaling van de hoogte van de kinderalimentatie is de zogenoemde 'Düsseldorfer Tabelle'.⁷ Daarnaast bestaat er nog een 'Berliner Tabelle'. Deze 'Berliner Tabelle' is een aanvulling op de 'Düsseldorfer Tabelle' en geldt wanneer het kind en de onderhoudsplichtige in het voormalige Oost-Duitsland, het zogenoemde 'Beitrittsgebiet', wonen.⁸ In verband met het lagere welstandsniveau in dit gebied behelst de 'Berliner Tabelle' aanvullende lagere onderhoudsbedragen voor die gevallen waarin de onderhoudsplichtige een lager netto-inkomen heeft dan € 1.300 (de 'Düsseldorfer Tabelle' begint pas vanaf € 1.300). Hetgeen in het hiernavolgende wordt gezegd omtrent de 'Düsseldorfer Tabelle' geldt tevens voor de 'Berliner Tabelle'.

De 'Düsseldorfer Tabelle' is niet wettelijk vastgelegd. Het betreft richtlijnen welke regelmatig (ongeveer tweejaarlijks) worden aangepast. De tabel is een praktisch hulpmiddel om de hoogte van de kinderalimentatie te berekenen.

De 'Düsseldorfer Tabelle' is opgesteld door rechters van de 'Familiensenate' van de gerechtshoven Düsseldorf, Köln en Hamm, in samenwerking met de 'Unterhaltskommission des Deutschen Familiengerichtstages e.V.'⁹ Daarbij is tevens rekening gehouden met de resultaten van enquêtes gehouden onder de andere gerechtshoven.

4.2 Toepassing 'Düsseldorfer Tabelle'

---

⁴ Het kind hoeft in beginsel niet het vermogen zelf aan te wenden voor zijn onderhoud, maar slechts de inkomsten uit vermogen (o.a. renteopbrengsten).

⁵ BGH *FamRZ* 1983, 473/474.

⁶ Deze tabellen en richtlijnen zijn te vinden in de bijlage bij *NJW* 2003, nr. 32, respectievelijk in de bijlage bij *FÜR* 2003, nr. 8.

⁷ Deze tabel is te vinden op www.olg-duesseldorf.nrw.de (onder Service/Düsseldorfer Tabelle) en www.famr.de/duesseltab.pdf.

⁸ Deze tabel is te vinden op www.famrz.de/berlintab.pdf.

⁹ Dit is een alimentatiecommissie van de Duitse 'Familiengerichtstag'; de 'Familiengerichtstag' is een vereniging van leden die op het gebied van familierecht werkzaam zijn.

De behoefte van het kind wordt vastgesteld door de inkomsten van de onderhoudsplichtige ouder in één van de dertien netto-inkomenscategorieën te plaatsen. Wanneer vervolgens aan de hand van de leeftijd van het kind naar de juiste leeftijdsgroep (0-5, 6-11, 12-17, 18 jaar en ouder) wordt gekeken, kan de hoogte van de te betalen kinderalimentatie worden afgelezen. Het alimentatiebedrag welke op deze wijze uit de tabel volgt, heeft betrekking op de situatie dat er een onderhoudsplicht bestaat jegens één (ex-)echtgenoot en twee kinderen. Wanneer er meer of minder onderhoudsgerechtigden aanwezig zijn, wordt de alimentatieverplichting verlaagd dan wel verhoogd. Deze verlaging of verhoging geschiedt door de alimentatieplichtige in een lagere dan wel hogere inkomenscategorie te plaatsen. Wanneer bijvoorbeeld slechts een onderhoudsplicht bestaat tegenover één kind en er evenmin sprake is van een verplichting tot het betalen van partneralimentatie, wordt de alimentatieplichtige tot maximaal drie inkomenscategorieën hoger geplaatst.¹⁰ Bij een netto-inkomen van € 1.600 en één kind van 10 jaar betekent dit dat € 326 in plaats van € 275 aan alimentatie zal worden vastgesteld (zie de bij punt 10 van dit artikel afgedrukte ‘Düsseldorfer Tabelle’). Daarnaast kan van de in de tabel genoemde bedragen worden afgeweken wanneer iemand onvoldoende inkomsten heeft om in de behoefte van alle onderhoudsgerechtigden te voorzien (zie hieronder onder punt 18).

4.3 ‘Leitlinien der Oberlandesgerichte’

Evenals de hierboven genoemde ‘Unterhaltstabelle’ zijn de ‘Leitlinien der Oberlandesgerichte’¹¹ niet wettelijk vastgelegd, doch betreft het voor de rechtspraak opgestelde richtlijnen. Deze richtlijnen zijn door ‘Oberlandesgerichte’ telkens voor hun eigen district opgesteld, ter nadere concretisering c.q. uitleg van jurisprudentie. Hierin wordt onder meer duidelijk geconcretiseerd welke aftrekposten op welke wijze in aanmerking mogen worden genomen. De meeste ‘Oberlandsgerichte’ hebben eigen richtlijnen.

5. Draagkracht onderhoudsplichtige ouder

5.1 Bruto-inkomen

De hoogte van de alimentatie wordt in belangrijke mate bepaald door de draagkracht van de onderhoudsplichtige ouder.¹² Voor de vaststelling van iemands draagkracht wordt gekeken naar het bruto-inkomen. Hiertoe behoren onder meer inkomsten uit arbeid, inkomsten uit vermogen, inkomsten uit sociale voorzieningen en overige inkomsten. Bij zelfstandigen wordt in de regel gekeken naar het gemiddelde inkomen over de laatste drie jaren.¹³ Wanneer een zelfstandige weigert toereikende informatie omtrent zijn inkomsten over te leggen, kan dit inkomen vastgesteld worden aan de hand van hetgeen de zelfstandige voor privé-uitgaven uit de onderneming heeft onttrokken.¹⁴ Een andere mogelijkheid is dat in een dergelijk geval van de door de onderhoudsgerechtigde gestelde inkomsten wordt uitgegaan¹⁵, tenzij deze inkomsten door de onderhoudsplichtige voldoende gemotiveerd, onder overlegging van concrete bewijzen, worden betwist.¹⁶

---

¹⁰ OLG Düsseldorf *FamRZ* 2000, 1176.

¹¹ ‘Oberlandesgerichte’ zijn de Duitse gerechtshoven.

¹² § 1603 BGB bepaalt: ‘Unterhaltspflichtig ist nicht, wer bei Berücksichtigung seiner sonstigen Verpflichtungen außerstande ist, ohne Gefährdung seines angemessenen Unterhalts den Unterhalt zu gewähren’.

¹³ BGH *NJW* 1982, 1642; BGH *NJW* 1983, 1554.

¹⁴ Zgn. ‘Privatentnahmen’, vlg. OLG Koblenz *FamRZ* 2001, 1239.

¹⁵ AG Würzburg *FamRZ* 198, 822.

¹⁶ ‘Privatentnahmen’; OLG Koblenz *FamRZ* 2000, 605.

5.2 Aftrekposten

Op het bruto-inkomen mogen o.a. de volgende aftrekposten in mindering worden gebracht:

- belastingen;
- premies sociale verzekeringen ('Kranken-, Renten-, Pflegeversicherung');¹⁷
- voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid en oudedagsvoorziening zelfstandigen;
- alimentatieverplichtingen voor overige kinderen;
- beroepskosten (waaronder kosten woon-/werkverkeer);¹⁸
- aflossing schulden;¹⁹
- kosten van de echtscheiding;
- kosten omgangsregeling.

Anders dan in Nederland komen hypotheekrente en –aflossingen van een eigen woning in beginsel niet voor aftrek in aanmerking.²⁰

Na aftrek van bovenstaande posten resteert het zgn. 'bereinigtes Netto-Einkommen'.

6. Draagkrachtloos inkomen

Evenals in Nederland wordt in Duitsland een deel van het inkomen met betrekking tot de berekening van iemands draagkracht buiten beschouwing gelaten. Dit draagkrachtloos inkomen, in Duitsland genoemd 'notwendiger Eigenbedarf', bedraagt momenteel voor niet-werkende onderhoudsplichtigen € 730 per maand en voor werkenden € 840 per maand.^{21 22}

Anders dan in Nederland betreft het hier vaste bedragen. Het betreft een bestaansminimum voor de onderhoudsplichtige. Stel een werkende onderhoudsplichtige met een 'bereinigtes Netto-Einkommen' van € 1.000 moet ingevolge de 'Düsseldorfer Tabelle' € 241 aan kinderalimentatie betalen. Er resteert dan een bedrag van € 759 voor zijn 'Eigenbedarf'. Dit is minder dan het 'notwendiger Eigenbedarf' voor werkenden. De kinderalimentatie wordt dan gekort, in dit voorbeeld tot € 160, zodat de onderhoudsplichtige € 840 overhoudt voor zijn 'Eigenbedarf'.

---

¹⁷ Het betreft hier verplichte werknemerspremies voor ziektekosten- en pensioenverzekeringen.

¹⁸ Het is volgens nr. 3 van de 'Anmerkungen' (opmerkingen) onder de 'Düsseldorfer Tabelle' mogelijk de daadwerkelijk gemaakte kosten op te voeren, dan wel een forfaitair bedrag van 5% van het netto-inkomen. De wederpartij kan dit forfaitaire bedrag betwisten. Daarnaast moeten kosten welke hoger zijn dan 5% van het netto-inkomen worden bewezen, ook wanneer deze kosten niet worden betwist. Sommige andere richtlijnen (bijv. de 'Leitlinien OLG Hamm') hanteren een andere onderverdeling m.b.t. deze aftrekpost, bijvoorbeeld naast 'beroepskosten' een afzonderlijke post 'woon-/werkverkeer'.

¹⁹ De aflossing van schulden komt onder bepaalde omstandigheden voor aftrek in aanmerking. De BGH verlangt daarbij een op de omstandigheden van het geval afgestemde algehele afweging, waarbij gelet moet worden op de belangen van alle betrokkenen (BGH *FamRZ* 1996, 160).

²⁰ BGH *FamRZ* 1984, 358; BGH *FamRZ* 2002, 815. Dit kan anders liggen wanneer deze kosten bepalend waren voor de levensstijl van het gezin vóór de scheiding van de ouders (vgl. OLG Hamm *NJWE-FER* 2000, 309).

²¹ Zie ook nr. 5 van de 'Anmerkungen' (opmerkingen) onder de 'Düsseldorfer Tabelle'. In deze bedragen is een forfaitair bedrag voor vaste lasten (huur, gas/water/licht) opgenomen van € 360. In individuele gevallen kan het draagkrachtloos inkomen worden verhoogd, wanneer de hoge in aanmerking te nemen woonlasten gezien de omstandigheden van het geval redelijk zijn. In het 'Beitrittsgebiet' (voormalig Oost-Duitsland) gelden andere normen ten aanzien van het draagkrachtloos inkomen, zie hiervoor de Berliner Tabelle en Palandt, § 1601 Rn. (randnummer) 27.

²² De oorzaak van iemands werkloosheid doet niet ter zake. De achtergrond van dit onderscheid is mensen te stimuleren om aan het werk te blijven.

Er wordt in dit verband geen rekening gehouden met de gezinssituatie van de betrokkene. Dit in tegenstelling tot Nederland, waar met betrekking tot de bijstandsnorm onderscheid wordt gemaakt tussen alleenstaanden, alleenstaanden met kinderen en gehuwden.

7. Fictief inkomen in geval van verwijtbare werkloosheid

Wanneer iemand verwijtbaar werkloos is, wordt een fictief inkomen als uitgangspunt genomen. De onderhoudsplichtige kan vervolgens de hoogte van het opgevoerde fictieve inkomen weerleggen.²³ Enerzijds worden er door de rechter zeer hoge eisen gesteld aan iemands inspanningen om werk te vinden, met name wanneer er minderjarige kinderen in het spel zijn. Anderzijds wordt er daarbij wel rekening gehouden met de omstandigheden op de arbeidsmarkt.²⁴

8. Inkomsten andere ouder

Anders dan in Nederland wordt naar Duits recht bij de vaststelling van kinderalimentatie in beginsel in het geheel niet gekeken naar de inkomsten van de niet-alimentatieplichtige ouder.²⁵ Dit is slechts anders in geval van meerderjarige kinderen. Aan een onderhoudsbijdrage voor meerderjarige kinderen dragen beide ouders naar evenredigheid van hun respectievelijke inkomsten bij.²⁶

9. Kinderbijslag

De kinderbijslag welke de verzorgende ouder van overheidswege ontvangt kan van invloed zijn op de hoogte van de kinderalimentatie. Vanaf 'inkomencategorie 6' van de 'Düsseldorfer Tabelle' wordt de helft van de ontvangen kinderalimentatie afgetrokken van het uit de tabel voortvloeiende bedrag.²⁷ Voor de laagste vijf inkomencategorieën wordt de ontvangen kinderbijslag minder dan wel (bijna) niet in mindering gebracht op de kinderalimentatie, teneinde het kind te verzekeren van een bepaald bestaansminimum. § 1612 b lid 5 BGB luidt: 'Eine Anrechnung des Kindergeldes unterbleibt, soweit der Unterhaltspflichtige außerstande ist, Unterhalt in Höhe von 135 Prozent des Regelbetrages nach der Regelbetrag-Verordnung zu leisten'. Met andere woorden: de aftrek van kinderbijslag blijft achterwege, voor zover de onderhoudsplichtige niet in staat is een bijdrage ter hoogte van 135% van het 'Regelbetrag' (normbedrag) dat uit de 'Regelbetrag-Verordnung' voortvloeit te voldoen. Dit klinkt ingewikkeld, maar de concrete hoogte van de af te trekken kinderbijslag en de uiteindelijke kinderalimentatie blijkt uit de bijlagen bij de 'Düsseldorfer Tabelle' en is daardoor relatief eenvoudig vast te stellen.

---

²³ Zie hiertoe *Palandt* § 1603 BGB, Rn. 34 e.v.

²⁴ Zie hiertoe *Palandt*, § 1603 Rn. 36 e.v.

²⁵ Met uitzondering van het in voetnoot 3 genoemde geval.

²⁶ Zie hiertoe § 1606 lid 3, 1° volzin BGB; BGH *FamRZ* 198, 499.

²⁷ Voor de eerste drie kinderen bedraagt de kinderbijslag € 154 per kind en voor elk volgend kind telkens € 179. Zie voor meer informatie www.bff-online.de.